

Om språken och översättningarna

Uppgifterna som ingår i kartläggningmaterialet har översatts till ett antal språk. I materialet finns även ett översatt informationsbrev till elever som ska delta i en kartläggning. Här hittar du värdefull information om språken och översättningarna.

Allmänt om språken

Språk kan ha flera olika varieteter eller dialekter och skrivs med olika skriftsystem eller alfabet i olika länder där de används. De kan vara officiella språk och därmed ha en vedertagen standard eller vara minoritetsspråk vars användare kämpar för att språket ska erkännas av det omgivande samhället. Översättningarna tar hänsyn till dessa faktorer. Om det finns ett officiellt standardskriftspråk har detta språkbruk använts i översättningarna trots att tal-språken eller dialekterna inte alltid är ömsesidigt förståeliga. Några språk har inget standardiserat skriftspråk alls medan talspråket är ömsesidigt förståeligt mellan varieteterna. Det gäller framförallt besläktade språk där talare av två skilda språk kan förstå varandra men där man kanske inte kan läsa det andra språket, eftersom det använder ett annat skriftsystem. Det förekommer också det omvända förhållandet, när användare av två besläktade språk kan läsa det andra språket men inte förstå det i tal. Läs mer om olika språk i *Sveriges språkflora – Handbok för ett flerspråkigt samhälle* (2019).

Språkbeskrivningar och övrig information om översättningen till respektive språk

Nedan finns en beskrivning av vilken varietet som har valts för respektive språk samt en del nödvändig information om t.ex. skriftspråksnormer och andra konventioner som du som kartläggare och den som fungerar som tolk kan behöva känna till inför kartläggningen. Språken är kategoriserade med koder enligt ISO standarden 639-3. Listan med språkkoderna finns på s. 3.

Arabiska: Översättningen använder modern standardarabiska som skrivs med det arabiska alfabetet. Den följer en vedertagen formell skriftspråksstandard, som gäller för alla länder i Mellanöstern och Nordafrika som har modern standardarabiska som officiellt förvaltnings- och undervisningsspråk. I översättningarna har man inte tagit hänsyn till talspråkliga varieteter eller dialektala skillnader i eller mellan de olika länderna. De översatta texterna är inte heller vokaliserade, vilket normalt bara görs i texter för yngre nybörjarläsare för att underlätta läsinläringen. Läs- och skrivriktningen är från höger till vänster.

Dari: Översättningen använder den varietet av dari som enligt lag (2004) är officiellt språk i Afghanistan. Dari skrivs med samma variant av det arabiska alfabetet som persiska, och används vid sidan av pashto som undervisningsspråk i landet. Läs- och skrivriktningen är från höger till vänster.

Engelska: Översättningen använder på lexikal nivå ett neutralt standardspråk (*Plain English*), som inte är bundet till en specifik nationell varietet. Översättningen följer ett språkbruk där stavningen och ordval är anpassade att fungera för både *American English* och *British English*, som är de två erkända och allmänt vedertagna skriftspråkstandarderna. Engelska är, förutom att vara huvudspråk eller officiellt förvaltnings- och undervisningsspråk i USA, UK, Irland, Australien, Nya Zeeland, Kanada (tillsammans med franska), också officiellt språk och undervisningsspråk i Indien, Pakistan samt i stora delar av Afrika, t.ex. Nigeria, Uganda, Ghana, Sydafrika, Tanzania, Kenya.

Kurdiska (sorani): Översättningen använder den varietet av kurdiska som talas i östra Kurdistan (Irak och Iran). Språket skrivs med en egen variant av det arabiska alfabetet där man har lagt till ett antal specifika vokaltecken. Anledningen är att det ursprungliga arabiska alfabetet inte fungerar så väl för att återge språk med liknande ordbildningsmönster som svenska och andra indoeuropeiska språk. Läs- och skrivriktningen är från höger till vänster. I Sverige används också beteckningen *sydkurdiska* för kurdiska (sorani).

Pashto: Översättningen använder den varietet av pashto som enligt lag (2004) är officiellt språk i Afghanistan, och som vid sidan av *dari* används som undervisningsspråk i landet. Pashto skrivs med en egen variant av det arabiska alfabetet och läs- och skrivriktningen är från höger till vänster. I Afghanistan och även i Pakistan har språket flera olika och sinsemellan på lexikal nivå starkt varierande dialekter. Vid kartläggningen bör man därför vara uppmärksam på att eleven och den som utför tolkning kan tala skilda dialekter, vilket kan försvåra förståelsen dem emellan.

Persiska: Översättningen använder det enligt lag (1979) officiella standard- och undervisningsspråket i Iran, som skrivs med en för språket anpassad variant av det arabiska alfabetet. Läs- och skrivriktningen är från höger till vänster.

Somaliska: Översättningen använder det enligt lag (2004) officiella standardspråket i Somalia. Somaliska skrivs sedan 1972 med det latinska alfabetet. Observera dock att somalisk stavning inte är standardiserad fullt ut och att skillnader i de regionala talspråken kan försvåra förståelsen. Somaliska ord har i genomsnitt fler bokstäver än svenska och många dubbeltecknade vokaler, vilket leder till att texterna i kartläggningsmaterialet kan verka vara väsentligt mycket längre än de motsvarande svenska texterna.

Thailändska: Översättningen använder det officiella (2000) standard- och undervisningsspråket i Thailand. Thailändska skrivs med ett eget skriftsystem, en stavelseskrift som har sitt ursprung i gamla sydindiska stavelseskrifter. Läs- och skrivriktningen är horisontellt från vänster till höger. En viktig skillnad jämfört med andra språk är att man i thailändska texter inte använder några skiljetecken. Meningsslut markeras enbart med radbrytning, vilket leder till att översättningarna i kartläggningsmaterialet kan få ett grafiskt utseende som skiljer dem starkt från de motsvarande svenska texterna.

Tigrinja: Översättningen använder det i Eritrea och Etiopien vedertagna standardspråket. Tigrinja skrivs med *ge'ezskriften*, som omfattar mellan 180–250 olika tecken, och skriftsystemet är både ljudavbildande och stavelseåtergivande. Läs- och skrivriktningen är horisontellt från vänster till höger. Många användare av tigrinja kan också läsa amhariska, eftersom dessa två språk är närbesläktade och använder samma skriftsystem. I Sverige används också beteckningen tigrinska för språket. Främst i Eritrea har tigrinja genomgått en del förändringar i språkbruk, bland annat om bruket av maskulina

böjningsformer för att tilltala och omtala könsblandade grupper. I översättningarna används de former som tillhör den etablerade skriftspråksnormen. Läsare som har anammat förändringen kan uppfatta dessa som felaktiga.

Turkiska: Översättningen använder en skriftspråksstandard som enligt lag (1982) är officiellt språk och undervisningsspråk i Turkiet. Turkiska skrivs med en variant av det latinska alfabetet som inkluderar några unika bokstäver. Turkiska dialekter talas även av minoritetsgrupper i Bulgarien, Cypern, Grekland, Makedonien och Rumänien. Turkiska bildar tillsammans med de andra turkspråken i Centralasien och Kaukasusområdet (azeriska, kazakiska, kirgiziska, turkmeniska, uigur, uzbekiska) ett språkligt kontinuum från väst till öst och de *talade språken* är därmed i varierande grad ömsesidigt förståeliga. De flesta av dessa turkspråk, med undantag för azeriska skrivs dock inte med det latinska alfabetet utan med det kyrilliska.

Språk och kod

Språk	ISO-kod
Arabiska	ARA
Dari	PRS
Engelska	ENG
Pashto	PUS
Persiska	PES
Somaliska	SOM
Kurdiska (sorani)	SDH
Thailändska	THA
Tigrinja	TIR
Turkiska	TUR

Referenser

Internationella standardiseringsorganisationen ISO. ISO 639-3.
<https://iso639-3.sil.org/> (Hämtad 2019-09-13)

Malmgård, Sofia & Azbel Schmidt, Morena. 2019. *Sveriges språkflora – Handbok för ett flerspråkigt samhälle*. Stockholm: Morfem.